

ТРЕНУВАННЯ ТА ВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА ЛЕГІОНЕРІВ-НОВОБРАНЦІВ ЯК ОСНОВА РИМСЬКОГО ВОЄННОГО МИСТЕЦТВА

*«Перемога залежить від доблесті легіонів»
(Гай Юлій Цезар)*

Мілітаризація римського суспільства могла зрівнятися хіба що зі спартанським. Загальновідомо, що умови формування та розвитку Риму, як могутньої античної держави, були досить своєрідними, а його зовнішня політика згодом переросла у експансіонізм за рахунок воєнних кампаній. Тому війна для римлян завжди вважалась одним із найпочесніших занять, а військові цінності й уявлення пронизували всю ідеологію та культури класичного Риму.

Але «римського світу» (Pax Romana) не існувало б, якби не його військова потуга представлена легіонами, основу яких склали легіонери, що проходили складний та тривалий процес відбору й підготовки. Ні для кого не секрет, що саме вправи (exercitationes) допомагають розвинути ті фізичні й психологічні навички, які необхідні задля ефективного ведення бою. Саме через це римляни й приділяли велику увагу тренуванням та підготовці новобранців (tiro), аби вони стали гідними представниками того чи іншого легіону.

Першим осередком військової підготовки було Марсове поле у Римі, але з розширенням кордонів створювались й нові тренувальні табори або навчальні плаці (campus), де новобранці отримували знання й навички володіння зброєю, злагодженого пересування полем бою чи на марші тощо.

У своїй праці «Короткий виклад військової справи» Вегетій повідомляє, що тренуваннями молоді воїни повинні були займатися двічі на день, а ветерани – один раз, але не пропускаючи [2, 102]. Безпосередньо навчання новобранців починається з тренування пересування строєм. Солдати навчаються швидко пересуватись та своєчасно виконувати команди. Тому з цією метою новобранці у літній час мусять проходити марш на відстань 20 римських миль (1 римська миля дорівнює 1,481 км. 20 миль – приблизно 30 км) строєм. Крім того кожен майбутній легіонер ніс на собі 60 фунтів ваги (1 римський фунт дорівнює 327,45 г, відповідно, кожен легіонер ніс 19,65 кг) [1, 58].

Чи не найбільш важливе значення мала фізична підготовка до якої входили біг, стрибки (у довжину та висоту), плавання, перенесення вантажу. Спочатку це все виконувалось без зброї. Також, виключно, у літній час практикувались тренування з плавання. Ці навички вважались бажаними для легіонерів, але не були необхідними.

Наступний етап підготовки передбачав тренування зі зброєю, спочатку із навчальною. У цьому майбутнім легіонерам допомагали спеціальні інструктори (campidoctores або magistri campī). Знову таки Вегетій повідомляє, що новобранці тренувались із плетеними щитами (вдвічі важчими за звичайний) та дерев'яними мечами, які також були вдвічі важчі за бойові. Двічі на день вони тренувались біля стовпа чи опудала [2, 32]. Згодом їм дозволялось тренуватись із бойовими мечем та щитом. А ще пізніше солдати переходили до методики індивідуальних поєдинків, що вважалося вищою стадією навчання.

Особливі методи тренування новобранців почали застосовувати після реформи Гая Марія 107 р. до н. е., які передбачали залучення до процесу підготовки досвідчених гладіаторів. Крім того, новобранців, що не могли досягти задовільних результатів обмежували у раціоні (замість пшениці видавали ячмінь).

Після меча (gladius) новобранець брався освоювати короткий металевий спис (pilum), який був наступним важливим засобом протидії ворогам римлян. Окрім цих основних видів зброї легіонера, новобранців вчили користуватись пращою, або ж луком. Інколи їх навчали верховій їзді, в тому числі зі зброєю.

Колективна підготовка новобранців та й легіонерів була не менш виснажливою. Вони займалися будівництвом різних видів укріплень, а також брали участь у навчальних боях – піхоти проти піхоти чи проти кінноти.

Наступний етап передбачав польову підготовку, тобто організацію маршів із повним спорядженням, яке за підрахунками дослідника Франца Штолле становило понад 41 кг (при цьому він заявив, що брав мінімальну вагу кожного предмету спорядження, окрім зброї, що була уніфікована державою) [1, 69]. За це легіонерів (після реформи Марія) прозвали «мулами Марія» (mulī Mariāni).

Римляни чимало часу й уваги приділяли практиці зведення табору. Оскільки, відповідно римській військовій традиції, тимчасовий табір зводився у кінці кожного дня шляху легіону, тому курс навчання будівництва табору (castrum) був обов'язковим. У Британії був розкопаний такий «навчальний табір» за декілька кілометрів від форту, який зводили для тренування особового складу. Такі табори були досить невеликі, але створені з особливою ретельністю [3, 174].

Усі ці вправи відпрацьовувались на різній місцевості: на рівнинах, горбистій пересічній місцевості, у лісі тощо. Метою було підготувати легіонерів до будь-якої екстремальної ситуації. А також під час вправ намагались відпрацювати прийоми, які б допомогли вижити при зміні бойової обстановки.

Крім щоденної підготовки до боротьби з варварами, легіонери мали обов'язки мирного характеру. Наприклад, патрулювання всередині чи поза табором, несення нічної варті, різні господарські роботи (заготівля дров, прибирання спальних приміщень казарми тощо), патрулювання міських вулиць.

Отже, підсумовуючи вище сказане, можна стверджувати, що військова підготовка була надважливою для римлян. Кожний легіонер отримував уміння і навички ефективно володіти зброєю, фізично та психологічно гартувався, здобував досвід для збереження свого життя у бою, а також готувався стати частиною єдиного організму – легіону. Надзвичайну роль у цьому відіграла дисципліна та самовіддача, як новобранців, так і тих, хто їх готував нести римську цивілізацію у землі варварів.

Список використаної літератури:

1. Уотсон Дж. Римский воин / Пер. с англ. А. Л. Андреева / Дж. Уотсон – М. : ЗАО Центрполиграф, 2010. – 189 с.
2. Ренат Флавий Краткое изложение военного дела / Флавий Вегеций Ренат / Пер. Кондратьева С. П. – М. : Директ-Медиа, 2008. – 268 с.
3. Махлаюк А. В., Негин А. Е. Римские легионы. Самая полная иллюстрированная энциклопедия / А. В. Махлаюк, А. Е. Негин. – М. : Эксмо, 2018. – 416 с.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Захарченко М. В.

М. С. Сухонос, Д. В. Романчук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

РЕЛІГІЙНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ НОРМИ КОРАНУ

За мусульманським вченням одкровення, дане Мухаммедові, міститься в Корані, що означає «читання», але це читання було на початку внутрішнім, Мухаммед серцем сприймав його, а тоді говорив в слух. Коран завжди являв собою книгу, але вона не була подібна на витвір рук людських, оскільки існувала на небі і звідти була повідомлена пророку. Списки Корану споконвіку існували на небесах, потім вони були перенесені ангелом Джібраїлом від престолу Аллаха на найближче до землі небо, а уже звідти, починаючи з 610 р. за християнським календарем, його зміст протягом 22 років передавався Пророку Мухаммеду.

Будучи в основному релігійно-філософським і законодавчим пам'ятником, Коран водночас є унікальним історично-культурним пам'ятником Аравії кінця VI – I половини